

Савченко М.В., д.е.н., професор,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
(м. Вінниця, Україна),
Чичкало-Кондрацька І.Б., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

РОЛЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ

Глобалізація, як і будь-який складний та багатоаспектний комплекс суспільних процесів, має як переваги, так і недоліки. Серед перших – прогрес у галузі технологій, зв'язку та транспорту. Серед других – зокрема посилення світової нерівності між країнами, окремими регіонами, транснаціональними корпораціями і навіть особами, надприбутки яких перевищують ВВП деяких країн.

Що стосується України, то вона посідає 44-ге місце в індексі глобалізації у 2021 р. [1] з показником 73,93 (KOF Globalization Index 2021), який розраховується Швейцарським економічним інститутом за трьома основними групами показників – економічними (передусім обсяги інвестицій, а також експорту й імпорту), соціальними (персональні контакти) і політичними (представленість різних груп інтересів у формі офіційних організацій, інтегрованість країни у глобальні політичні процеси тощо). Однак у цьому рейтингу не відображено якісний бік глобалізації.

Про те, що Україна досі належно не конвертує свою відкритість у добробут, свідчить її 49-те місце в Глобальному інноваційному індексі у 2021 році з показником 35,6 (Global Innovation Index 2021), вона знаходиться в групі країн з рівнем доходів нижче середнього (Lower middle-income group) [2].

Україна у 2021 році посіла 54-те місце у Світовому рейтингу конкурентоспроможності (World Competitiveness Rankings). Для порівняння, у 2017 році ми були на 60-ій позиції. У дослідженні окремо виділяють цифровий рейтинг, в якому Україна на 58-му місці, та рейтинг кадрового потенціалу, в якому ми зросли до 42-го місця. Цей рейтинг оцінює, наскільки країни розвивають, залучають та утримують висококваліфіковані кадри, які забезпечують підприємствам додану вартість.

За Індексом людського розвитку (Human Development Index) Україна згідно останнього рейтингу посідала вкрай низьке, як для європейської держави, 74-те місце з показником 0,779 і мала негаразди з транспарентністю, від якої, зокрема, прямо залежить успіх боротьби з корупцією [3].

Якщо серед викликів, які у 2021 році стояли перед нашою країною, був контроль над епідемією коронавірусу, замороження збройного конфлікту на сході України, сприяння економічному відновленню та впровадженню приватно-державного партнерства, запуск повномасштабного ринку енергетики та землі, а також активізація внутрішнього фондового ринку та накопичувальної пенсійної системи. То зараз, безумовно головний виклик – це військові дії на території України та значні руйнування інфраструктури, житлового фонду.

Підбиваючи підсумки нашого дослідження слід зазначити, що на даному етапі місце України в глобальній економіці суттєво змінюється, наша країна починає відігравати дуже важливу роль в глобальних трансформаціях, які вже відбуваються або потреба в зміні яких вже стала очевидною. Виділимо найсуттєвіші, на нашу думку, впливи України на глобальний світ:

1) Зміни у геоекономіці. Про це, наприклад, свідчить: участь Президента України в G7 8 травня 2022 р. (з питань оборонної та фінансової підтримки України, посилення санкцій проти Росії); виключення Росії з Ради Європи та деяких міжнародних організацій (Всесвітньої туристичної організації та ін.) або зменшення її впливу в міжнародних інституціях (ООН, Рада безпеки ООН та ін.), не допущення до участі в міжнародних

форумах, конференціях (зокрема Міжнародному економічному форумі в Давосі 2022 р.). Верховна Рада України наполягає на тому, щоб Росію, як країну-терориста, виключили з усіх міжнародних та міжпарламентських організацій.

2) Тенденції до розширення НАТО (зокрема за рахунок Швеції та Фінляндії, які подали відповідні заяви), створення нових стратегічних альянсів і договорів про співробітництво (наприклад, між Туреччиною та Казахстаном) та інше.

3) Активізація євроінтеграційних процесів України (Україна заповнила та передала керівництву ЄС першу та другу частини відповідей на спеціальну анкету-опитувальник, що є обов'язковою умовою для отримання статусу офіційного кандидату на членство в ЄС). Європарламент схвалив заяву на вступ України до ЄС.

4) Роль України в стратегічному об'єднанні країн ЄС та інших демократичних країн світу. Безпрецедентна підтримка України провідними країнами світу (наприклад запровадження ленд-лізу від США, велика підтримка Великобританії, Польщі, країн Балтії на різних напрямках, активні дії керівництва ЄС та окремих країн Євросоюзу щодо допомоги Україні).

5) Створення нових можливостей для виходу українських підприємств на зарубіжні ринки (Велика Британія, ЄС, Канада, США скасовують для України імпорتنі мита та відкривають свої ринки).

6) Диверсифікація в постачанні нафти і газу до країн ЄС. Наприклад, ними планується отримувати нафту з Катару, скраплений газ із США.

7) Побудова нових логістичних ланцюгів постачання Україною продукції сільського господарства (наприклад через Болгарію, Туреччину). За даними Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO), припинення або обмеження постачання зерна та іншої продукції АПК з України через військові дії вже викликало глобальну продовольчу кризу, зокрема в країнах Африки, Азії.

8) Міжнародні організації та окремі країни надають фінансову допомогу на оборонні потреби, відновлення економіки та виплати постраждалим від війни. Наприклад 7 березня 2022 р. Рада виконавчих директорів Світового банку схвалила пакет додаткової підтримки бюджету для України під назвою «Фінансування на відновлення в умовах надзвичайної економічної ситуації в Україні» на суму 489 мільйонів доларів. Світовий банк також створив багатосторонній донорський трастовий фонд (MDTF) для сприяння передачі грантових ресурсів від донорів в Україну з внесками від Великобританії, Данії, Латвії, Литви та Ісландії в розмірі 134 мільйонів доларів США. Світовий банк закликає надавати додаткові грантові внески до MDTF. Крім того, Японія надала до пакету підтримки 100 мільйонів доларів паралельного фінансування.

9) Є можливість, щоб МВФ та інші міжнародні організації, списали зовнішні борги Україні через надзвичайну ситуацію.

10) Саме ситуація в Україні та активні дії керівництва нашої країни, наших дипломатів в напрямі міжнародної співпраці дозволили виявити проблеми, прогалини у міжнародному праві, в діяльності міжнародних організацій (зокрема ООН) та сформуванню розуміння у світової спільноти щодо необхідності глобальних змін, формування нової глобальної структури, зокрема щодо питань безпеки.

Список використаних джерел

1. Top 50 countries in the Globalization Index 2021. Available at: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/>
2. Global Innovation Index 2021. Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
3. The 2021 IMD World Competitiveness Ranking. Available at: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
4. Latest Human Development Index Ranking 2020 Available at: <https://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking>